

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης

Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μian από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρώτα απ' όλα, γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κλπ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

Ένας δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που **εκτυλίσσεται** μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

Και ένας τρίτος λόγος είναι ότι στο χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής της η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότερο από όσο όλα τα άλλα **κατάλοιπα** του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μian ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατ' εξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική **επιδίωξη** της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει τη δικαίωσή της στη βίωση από την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

Η επιδίωξη της συνάντησης της σύγχρονης δημιουργικότητας και των διαμορφωμένων από το δημιουργικό παρελθόν σχημάτων θεατρικών χώρων, που εξυπηρετεί την παραπάνω απαίτηση, θέτει, βέβαια, προβλήματα, αφού τα αρχαία θέατρα και οι άλλοι χώροι θέασης, όπως τα ωδεία, τα στάδια κλπ., είναι πλέον μνημεία, όλα με μικρότερες ή μεγαλύτερες φθορές και καταπονήσεις. Τα περισσότερα μάλιστα σώζονται αποσπασματικά, μέχρι σημείου αδυναμίας αναβίωσης και εξυπηρέτησης της κατά προορισμό λειτουργίας τους.

Τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει, βέβαια, με κανέναν τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων. Η επαφή του κοινού με τα μνημεία, και ιδιαίτερα στην περίπτωση αυτή η βίωση από το ευρύ κοινό σύγχρονων προβληματισμών και καλλιτεχνικών εκφράσεων μέσα από το ιστορικό περιβάλλον, είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος **προσέγγισης** και οικείωσης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αλλά είναι, *παράλληλα*, και ο δραστικότερος τρόπος δημιουργίας στην ευρύτερη κοινωνία συνείδησης εκτίμησης και προστασίας των μνημείων μας.

Η καταγραφή όλων των μνημείων αυτών –των πολύ ή λιγότερο γνωστών, των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων, αλλά και εκείνων των οποίων γνωρίζουμε ακόμη την ύπαρξη μόνο από αρχαίες μαρτυρίες– με όλα τα δεδομένα τους, δηλαδή την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, την κατάσταση τους και τις δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξής τους, θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου.

Η όσμωση¹ αρχαιολόγων, ανθρώπων του θεάτρου, παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων διανοητών είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει ένα πολύ καλό κλίμα για μια κοινή προσπάθεια ισορροπημένης και συνετής προσέγγισης του είδους αυτού των μνημείων.

Η καλλιέργεια, *εξάλλου*, με διάφορες εκδηλώσεις στο ευρύτερο κοινό της τάσης αυτής απέναντι στα μνημεία θα αποτελέσει ουσιαστική θετική συμβολή, αφενός, στην **ολοκληρωμένη** προστασία τους (ενεργητική προστασία και από το ευρύ κοινό) και, αφετέρου, στη δημιουργική βίωση των αρχαίων χώρων θέασης.

Β. Λαμπρινουδάκης, «Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης», στον συλλογικό τόμο «Διάζωμα» κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων, Εκδόσεις Διάζωμα 2009 (Διασκευή).

1. όσμωση ή ώσμωση: (μτφ.) η αλληλεπίδραση

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

α. Ο συγγραφέας συσχετίζει τους αρχαίους θεατρικούς χώρους με τη δημοκρατία.

β. Ο συγγραφέας θεωρεί το αρχαίο θέατρο διασκέδαση και όχι πραγματική ψυχαγωγία.

γ. Κατά τον συγγραφέα, δεν θα πρέπει σήμερα να γίνονται θεατρικές παραστάσεις στα αρχαία θέατρα.

δ. Ο συγγραφέας δεν θα συμφωνούσε με τη διοργάνωση σύγχρονων μαθητικών αγώνων ρητορικής σε ένα αρχαίο βουλευτήριο.

ε. Κατά τον συγγραφέα, η χρήση των αρχαίων θεάτρων σε σύγχρονες εκδηλώσεις μπορεί να συμβάλει στην προστασία και ανάδειξή τους.

Μονάδες 10

B2.α) Να βρείτε τους τρόπους ανάπτυξης της έβδομης παραγράφου του κειμένου (**Η καταγραφή ... αυτού του πλούτου**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 4

β) Να αντικαταστήσετε τις διαρθρωτικές λέξεις-εκφράσεις με άλλες (λέξεις-εκφράσεις) που να διατηρούν τη συνοχή του κειμένου:

Πρώτα απ' όλα (στη δεύτερη παράγραφο)

παράλληλα (στην έκτη παράγραφο)

εξάλλου (στην ένατη παράγραφο).

Μονάδες 6

B3.α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

εκτυλίσσεται, κατάλυτα, επιδίωξη, προσέγγισης, ολοκληρωμένη.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: αναπτυσσόταν, δράση, ερευνημένων, γνωρίζουμε, ανάδειξης.

Μονάδες 5

B4.α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση της διπλής παύλας στην παρακάτω περίπτωση: **–των πολύ ... αρχαίες μαρτυρίες–** (στην έβδομη παράγραφο).

Μονάδες 2

β) Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.

Μονάδες 3

Γ1. Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα του Δήμου σας με θέμα «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς», να εκθέσετε τις απόψεις σας (500-600 λέξεις) σχετικά με:

α) τους λόγους για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και

β) τις δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά.

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

Το κείμενο αιτιολογεί την ιδιαίτερη σημασία των αρχαίων θεάτρων σε συνδυασμό με τη σύγχρονη αξιοποίησή τους. Καταρχάς οι χώροι αυτοί αποτυπώνουν τη δημοκρατική αξία και την έννοια της συλλογικότητας του αρχαίου κόσμου. Επιπλέον σε αυτούς γεννήθηκε η θεατρική δράση ως ουσιαστική ψυχαγωγία. Τέλος, στη Μεσόγειο και στην Ελλάδα, σώζονται τέτοια μνημεία τα οποία αξιοποιούνται σε ανάλογες πολιτισμικές δράσεις εναρμονίζοντας παρόν με παρελθόν. Ωστόσο η χρήση των, ταλαιπωρημένων από το χρόνο, χώρων εμπεριέχει κινδύνους. Όμως αυτοί δεν πρέπει να αναστείλουν την ενεργή αξιοποίηση η οποία και συμβάλλει στην εξοικείωση με τους πολιτιστικούς θησαυρούς αλλά και ευαισθητοποιεί το κοινό για την προστασία τους. Γι' αυτό χρειάζεται η επιστημονική αποτύπωση των χαρακτηριστικών και της χρήσης τους όπως και η συνεργασία των επιστημόνων με συλλογικούς φορείς αλλά και άτομα. (125)

Ή

Το κείμενο αιτιολογεί την ιδιαίτερη σημασία των αρχαίων θεάτρων και ωδείων σε συνδυασμό με τη σύγχρονη αξιοποίησή τους. Καταρχάς εκεί η αρχιτεκτονική γονιμοποιείται από τις αξίες της συλλογικότητας και της δημοκρατίας· εκεί γεννήθηκε το θέατρο που διαχρονικά αποτέλεσε κορυφαία ψυχαγωγία. Τέλος πολλοί τέτοιοι χώροι διασώζονται στην ευρύτερη Μεσόγειο και φιλοξενούν

πολιτισμικές δραστηριότητες. Βέβαια οι τελευταίες σε συνδυασμό με τη φθορά που προκάλεσε ο καιρός στους χώρους αυτούς προβληματίζει. Ωστόσο οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι δεν πρέπει να ακυρώσουν τη σημερινή αξιοποίησή τους, γιατί μέσα από αυτή ουσιαστικά προστατεύονται καθώς ενισχύεται και πλουτίζει ο δεσμός των σύγχρονων ανθρώπων με αυτά. Αρκεί να υπάρξει υπεύθυνη επιστημονική εποπτεία και καθοδήγηση σε συνεργασία με πολιτισμικούς φορείς αλλά και πνευματικούς ανθρώπους.(114)

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

α. Ο συγγραφέας συσχετίζει τους αρχαίους θεατρικούς χώρους με τη δημοκρατία.

β. Ο συγγραφέας θεωρεί το αρχαίο θέατρο διασκεδάση και όχι πραγματική ψυχαγωγία.

γ. Κατά τον συγγραφέα, δεν θα πρέπει σήμερα να γίνονται θεατρικές παραστάσεις στα αρχαία θέατρα.

δ. Ο συγγραφέας δεν θα συμφωνούσε με τη διοργάνωση σύγχρονων μαθητικών αγώνων ρητορικής σε ένα αρχαίο βουλευτήριο.

ε. Κατά τον συγγραφέα, η χρήση των αρχαίων θεάτρων σε σύγχρονες εκδηλώσεις μπορεί να συμβάλει στην προστασία και ανάδειξή τους. **Μονάδες 10**

α= Σωστό

β= Λάθος

γ= Λάθος

δ= Λάθος

ε= Σωστό

B2. α) Να βρείτε τους τρόπους ανάπτυξης της έβδομης παραγράφου του κειμένου (**Η καταγραφή ... αυτού του πλούτου**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. **Μονάδες 4**

Η 7^η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων:

α) διαίρεση αφού περιέχονται οι κατηγορίες των μνημείων: πολύ ή λιγότερο γνωστά / εντοπισμένα αλλά μη ερευνημένα/ γνωστά μόνο από μαρτυρίες κλπ

β) αίτιο - αποτέλεσμα = η καταγραφή (αίτιο) .....θα προσφέρει (αποτέλεσμα)

(θεωρούμε ότι είναι ορθή και η αιτιολόγηση με την έννοια ότι αιτιολογείται η αναγκαιότητα καταγραφής με το πνεύμα του κειμένου. Άλλωστε δεν πρόκειται για παράγραφο αλλά για περίοδο)

β) Να αντικαταστήσετε τις διαρθρωτικές λέξεις-εκφράσεις με άλλες (λέξεις-εκφράσεις) που να διατηρούν τη συνοχή του κειμένου:

Πρώτα απ' όλα (στη δεύτερη παράγραφο)

παράλληλα (στην έκτη παράγραφο)

εξάλλου (στην ένατη παράγραφο). **Μονάδες 6**

Πρώτα απ' όλα = αρχικά, πρώτα-πρώτα, καταρχάς

παράλληλα = συγχρόνως, ταυτόχρονα, συνάμα

εξάλλου = άλλωστε

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

εκτυλίσσεται, κατάλοιπα, επιδίωξη, προσέγγισης, ολοκληρωμένη. Μονάδες 5

εκτυλίσσεται = αναπτύσσεται, ξεδιπλώνεται, εξελίσσεται, διαδραματίζεται, γίνεται

κατάλοιπα= απομεινάρια, λείψανα, ίχνη, υπολείμματα

επιδίωξη= σκοπός, στόχευση, στόχος

προσέγγισης= πλησιάσματος, προσπέλασης, πραγμάτευσης

ολοκληρωμένη= αρτιωμένη, πλήρη, ακέραια

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναπτυσσόταν, δράση, ερευνημένων, γνωρίζουμε, ανάδειξης. **Μονάδες 5**

αναπτυσσόταν ≠ υποβαθμιζόταν, συρρικνωνόταν

δράση ≠ αδράνεια, απραξία

ερευνημένων = ανεξερεύνητων, άγνωστων
γνωρίζουμε ≠ αγνοούμε
ανάδειξης ≠ υστέρησης, απόκρυψης, αποσιώπησης, συγκάλυψης

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση της διπλής παύλας στην παρακάτω περίπτωση:
–των πολύ ... αρχαίες μαρτυρίες– (στην έβδομη παράγραφο). **Μονάδες 2**

Οι παύλες χρησιμεύουν:

- α) για να επεξηγήσει την ποικιλία των μνημείων
- β) για να δώσει τις πρόσθετες αλλά και σημαντικές πληροφορίες

β) Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.
Μονάδες 3

Στο κείμενο κυριαρχεί το γ' ενικό και γ' πληθυντικό πρόσωπο που ταιριάζει στο είδος του κειμένου καθώς εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα, την ουδετερότητα και τη σαφήνεια.

Γ1. Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα του Δήμου σας με θέμα «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς», να εκθέσετε τις απόψεις σας (500-600 λέξεις) σχετικά με:

- α) τους λόγους για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και
- β) τις δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά. **Μονάδες 40**

Αγαπητοί συνδημότες

Είναι πολύ σημαντική η πρωτοβουλία του δήμου μας για την ανάδειξη και αποκατάσταση του αρχαίου ωδείου που βρίσκεται στα όρια μας. Θεωρώ ότι πρόκειται για μία «τύχη» που δεν την απολαμβάνουν όλες οι περιοχές του τόπου μας αλλά και άλλων τόπων. Βέβαια το ότι το μνημείο βρίσκεται στα όρια του δήμου μας δε σημαίνει ότι μας ανήκει· όπως και κάθε ανάλογο αποτελεί «εθνική» αλλά και πανανθρώπινη κληρονομιά. Για να μένει όμως ζωντανή και ερεθιστική πρέπει να ξέρουμε τι ακριβώς μας προσφέρουν τέτοια έργα του παρελθόντος αλλά και ποιες δραστηριότητες μας φέρνουν πιο κοντά σε αυτά, βοηθούν στην ουσιαστική «»βίωσή» τους.

Θα αρχίσω με το αυτονόητο. Μέσα από τα ποικίλα μνημεία και μάλιστα διαφορετικών εποχών πλάθεται η συλλογική μνήμη.....

-τροφοδοτείται η ιστορική συνείδηση και η εθνική αυτογνωσία

-τελικά ορίζεται η εθνική ταυτότητα, η ιδιαιτερότητα, η διαφορά αλλά και οι ενδεχόμενες ομοιότητες

Σημαντική επίσης είναι η αισθητική καλλιέργεια καθώς πολλά από τα «απομεινάρια» του παρελθόντος δεν εξασφαλίζουν μόνον ιστορική λειτουργία ή δεν επιτελούν απλώς «εθνική» αποστολή. Είναι συχνά έργα τέχνης, διεγείρουν τη συγκίνηση, τροφοδοτούν τη φαντασία και διαχέουν συναισθήματα.... Ας σκεφτούμε τον Παρθενώνα....

Αλλά οι όποιες λειτουργίες της πολιτισμικής μας κληρονομιάς δεν εξασφαλίζονται μέσα από διδακτισμούς ή αόριστη δεοντολογία· χτίζονται μέσα από τις κατάλληλες δραστηριότητες. Ανάμεσα σε πολλές η πλέον αυτονόητη είναι η οργάνωση του χώρου με ξεναγήσεις και ολοκληρωμένα προγράμματα επισκέψεων. Όπως είναι αυτονόητο, ειδικά όταν πρόκειται για νέους, καθοριστικός είναι ο ρόλος του σχολείου. Προφανώς αυτό προϋποθέτει τη συνδρομή της πολιτείας ώστε τα μνημεία να είναι απολύτως επανδρωμένα αλλά και εξοπλισμένα με όσα η τεχνολογία μπορεί να προσφέρει. Με αυτούς τους τρόπους η όποια επίσκεψη ή εκδρομή αποκτά νόημα.

Τα μνημεία ωστόσο «ζωντανεύουν» όταν εντάσσονται στο πολιτισμικό παρόν. Αυτό σημαίνει ότι μπορούν να αξιοποιηθούν σε παραστάσεις, συναυλίες, διαλέξεις, παρουσιάσεις, φεστιβάλ, μαθητικούς αγώνες ιδίως εάν επιδιώκουμε την ευαισθητοποίηση των νέων. Βεβαίως η χρήση αυτή πρέπει να σέβεται το μνημείο και την πολιτισμική του διάσταση· δεν μπορεί να εκπίπτει σε εμπορευματοποίηση. Με αυτόν τον τρόπο τα παλιά μας ερείπια αναζωογονούνται και αναζωογονούν, νοηματοδοτούν το παρόν μας.

Επομένως οφείλουμε να σχεδιάσουμε τη «ζωή» του ωδείου μας ως μία έμπρακτη απόδειξη του γιατί πρέπει να πλησιάζουμε τα μνημεία μας, όλα όσα συνθέτουν και «αφηγούνται» την παρουσία μας στο χρόνο. Αλλά και να το αξιοποιήσουμε με ευαισθησία και σεβασμό ενώνοντας το μακρινό παρελθόν με τις σύγχρονες δημιουργικές προτάσεις.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας...

Σχόλιο για τα θέματα

Τα θέματα ανήκουν στην «ύλη» της Γ' Λυκείου. Παρατηρείται μάλιστα ότι φέτος διακινούνταν ως ιδιαίτερα «SOS» από όσους συνηθίζουν να επιδίδονται σε προβλέψεις. Επομένως θα ακούσουμε θριαμβολογίες...

Το κείμενο ήταν κατανοητό και σαφές, ωστόσο χρειάζεται προσοχή η απόδοση της λογικής του στην περίληψη.

Στις ασκήσεις υπήρξε «καινοτομία» καθώς παραλείφθηκε η Β1 (σχολιασμού ή ανάπτυξης) και αντικαταστάθηκε από ερώτηση «Σωστού – Λάθους».

Οι υπόλοιπες ασκήσεις ακολουθούν την πεπατημένη. Προβληματική είναι η Β2α που ζητά τρόπους ανάπτυξης παραγράφου ενώ στην ουσία η «παράγραφος» είναι μία περίοδος.

Η παραγωγή λόγου είναι τυπική και αναμενόμενη, δίχως φαντασία και πρωτοτυπία ενώ «ευνοεί» την αναπαραγωγή «συνταγών».

Θα περιοριστούν οι βαθμοί κάτω από τη βάση, πολλά γραπτά θα συγκεντρωθούν σε μέτριες βαθμολογίες και –όπως πάντα- θα είναι πολύ λίγα τα άριστα.